

Werkloosheid en armoede in de vooroorlogse jaren

De economische wereldcrisis van de dertiger jaren in deze eeuw bracht werkloosheid en armoede. Vooral de industrie en de landbouw kampten met felle tegenwind. De textielnijverheid, waarvan toen nog voor duizenden het brood afhing, had er ook van te lijden. Loonsverlagingen en ontslagen bleven niet uit. Een op de drie gezinnen was op ondersteuning aangewezen. Op het dieptepunt van deze ontwikkeling steeg het aantal werklozen tot boven de zesduizend.

Moordende concurrentie van Japan had de uitvoer van textielproducten vrijwel geheel lam gelegd. De stemming onder de werknemers en werkgevers was moedeloos. Het belastbare inkomen daalde met vijftig procent. De uitkeringstrekkers hadden dagelijks twee maal de vernederende gang naar het stempellokaal te gaan. Het handophouden kon niet verborgen blijven. Als een werkloze het verplichte metalen belastingplaatje voor de fiets gratis had gekregen, was dat aan een ponsgaatje te zien.

Karig bestaan

Wie van de steun leefde had maar een karig bestaan. Grote gezinnen konden met moeite het hoofd boven water houden. Van geboorteregeling was in die tijd nog geen sprake. Zo kon een huisvrouw klagen dat haar man al twee jaar zonder werk was. Er waren zes kinderen, waarvan de jongste drie weken oud. Sociale voorzieningen stonden nog in de kinderschoenen. Er bestond wel een Burgerlijk Armbestuur en er was een Armenraad, doch veelal was men aangewezen op particuliere en kerkelijke instellingen. Het in 1931 opgerichte Crisis Comité had als

Belastingplaatje uit 1925. Foto Jaarverslag belastingmuseum.

doelstelling hulp te verlenen aan diegenen die nergens anders terecht konden. Dit comité was op zijn beurt echter weer afhankelijk van de goedgeefsheid van de burgerij, waardoor het in zijn mogelijkheden beperkt was. Het apparaat werkte bovendien nogal ambtelijk. Op steunaanvragen werd soms wel en soms niet met een bevestiging van ontvangst gereageerd. Het wachten duurde lang. Afwijzingen werden de ene keer wel, de andere keer niet met redenen omkleed gemotiveerd.

Schrijnend

In Glanerbrug, destijds nog gemeente Lonneker, woonde Hermina, een 68 jaar oude winkelierster. Zij was één van de velen die door de crisistijd in financiële nood was gekomen. Zij schreef in maart 1932 een brief aan het Crisis Comité met het verzoek haar in haar nood te steunen. De nood was hoog, dat blijkt wel uit de brief die ze een week later schreef. *„De toestand is werkelijk onhoudbaar”*, zo liet zij weten. In betere tijden had ze ooit de toen zeer aardige som van 16.000 Reichsmark kunnen sparen. Door de oorlog 1914-1918 en de grote inflatie was dit bedrag geheel weggesmolten.

Op haar verzoek stuurde het Crisis Comité iemand langs om nadere inlichtingen. In een ongedateerd rapport wordt het hopeloze van haar toestand als volgt uit de doeken gedaan: *„De vorige week is voor f2,50 verkocht. Voorraad is niet meer aanwezig, nieuwe aanschaffen gaat niet. Huur f3,25 per week”*. Helaas heeft het comité geen hulp geboden. Formeel stelde het zich op het standpunt, dat Hermina drie gulden per week aan ouderdomsrente ontving en dus een bron van inkomsten had! Een jaar lang gebeurde er niets. Daarna klaagde Hermina haar nood bij haar huisarts, dokter Oldeboom. Deze verzocht schriftelijk aan het Crisis Comité, waar hijzelf lid van was, opnieuw aandacht voor haar zaak. Dit had effect! Enkele weken later schreef het comité aan Hermina, dat ze tot nader order elke week drie gulden steun mocht komen halen op het gemeentehuis. Maar helaas het hoefde niet meer. Op 8 maart 1933 was Hermina overleden aan een hartaandoening.

H. Keuken

Bronnen

- Archief van het Crisis Comité Lonneker.
- F. van Heek: Sociale gevolgen van de economische crisis en depressie in Enschede, 1937.